

Anya csak EGY

1. Arra ébredtem, hogy nem húzhatom tovább. Ellenállhatatlan kényszert érzem, hogy újra fiatal legyek. Ahogy a tükörbe néztem, vizuálisan nem tűnt igazán megalapozottnak a projekt, így jobbnak láttam mentálisan közelíteni meg. Az mindig segít, ha újraolvasom a régi kedvenceimet – gondoltam. Biztos találok valamit az anyámnál, csak körül kell nézнем a könyvszekrényben.

Lassan negyven éve, hogy leléptem hazulról, és a könyveimet az anyámnál hagytam. Időnként megtömtem velük egy-egy táskát, de a nagy részük ott maradt a fényképeim és a leveleim társaságában. A tárgyaim közül egyedül a lemezeimhez kötődtem, így az évek múlásával egyre kisebb sansza lett, hogy még dolgunk lehet egymással. De azért a helyükön vártak rendületlenül. És mivel az anyám lakása egészen közel esik az enyémmé, csak percek kérdése volt, hogy a szekrényajtó megnyissa a fiatalságom.

Az anyám lakása új korában sem lehetett az igazi, de idővel teljesen lepukkant. Utoljára negyven éve volt kifestve, amikor még egyben volt a cserépkályha, és jól illeszkedtek az ablakok, a tölgyfa színű padló pedig csak úgy fénylett a rákent viasztól. De aztán az anyám kitalálta, hogy kutyákat akar...

Amíg a faterom élt, addig kihordta őket szarni, de miután meghalt, leszoktak a szobatisztaságról. Egy ideig még próbálkoztak velem, ám hasztalan: az anyámat a szédülése, a kutyákat a szükségletük tántorította el. Ráadásul az anyám rossz látása is hagyott maga után némi kívánnivalót... Ami azzal járt, hogy a fényes viaszt felmarta a húgy, a tölgyfába pedig belerágtta magát az összekent kutyaszar.

A faterom húsz éve halt meg, az anyám utolsó kutyája pedig úgy öt évvel ezelőtt. Azóta nincs kihez beszélnie, és ezt nehezen viseli. A rák és a szövődményei kevésbé fogtak ki rajta, ugyan a doki csak néhány évet adott neki a sugárkezelése után. De ennek már harminc éve. Mindenesetre valami megtört az életében. Azóta nem fenyegetőzött öngyilkossággal, és lassacskán a piáról is leszokott. Még az sem kizárt, hogy előbb-utóbb a fatert is emberszámba vette volna. Hiszen végül is csak az hibáztott a házasságukban, hogy bol-

dogtalannak érezte magát mellette. A nővérem apjával talán másképp alakult volna, ha az nem hal meg hirtelen. De hát mit lehet tenni? Valaki kellett, aki eltartja. Ott volt az anyám, az anyja, az apja, a nővérem – és végül ott lettem én. Szegény fateromnak volt ki-re keresnie, ráadásul ő dolgozott egyedül a családban... Amúgy örömmel tette. A szülei és a testvérei Auschwitzban végezték, és így újra lett családja.

2. A két szoba között csukva volt az ajtó. Anyám a belső szobában feküdt, és az Animal Planetet nézte. Valami kutyás műsor ment. Olyan hangosan ugattak, hogy nem hallotta meg, amin a lakásba léptem. De az is lehet, hogy elaludt – gondoltam. Nekem persze eszem ágában sem volt megzavarni, éppen ellenkezőleg. Ha az ember könyvekre halászik, az maximális csendet kíván.

Az asztalra tettem az anyámnak vitt kaját, majd óvatosan elhúztam az olajradiátort a könyvszekrény elől. A tetejéről leemeltem egy rozszant virágot, félrehajtottam a terítőt, aztán kinyitottam az ajtaját.

Helló, könyvek! – mondtam, és próbáltam megilletődött képet vágni, de nem sikerült. Pedig ott voltak mind. Országoként, ahogy annak idején kitaláltam. Oroszok, amerikaiak, franciák és magyarok, csak a sorozatokat és a krimiket raktam külön. Alul pedig a fontosabb folyóiratok gubbasztottak, többek között egy rakás Új Symposion és Mozgó Világ.

Hm... – vizslattam, na lássuk, miből élünk!

Az orosz fronton kezdtem. – Dosztojevszkij? – Hát az nagyon vastag. – Goncsarov? – Az meg túl apró betűs. És különben is, valami könnyebb kéne. Talán egy francia... – Mondjuk, Vian? – Azért az túlzás. – Sonkin? – Azt betéve tudom. – Andersch? – Az szörnyen esős, különben meg német, csak idekeveredett valahogy. – Camus? – Az túl közönyös. – A túróba, a végén még nem találok semmit! Azért ezt nem gondoltam volna! – gondoltam. És már egészen elkámpicsorodtam, amikor a kelet-európai szekcióban kiszúrta Ota Pavelt. Egyetlen pillantás műve volt. Rögtön tudtam, hogy ő az én emberem.

Pedig már vagy ezer éve nem volt a kezemben. Ota Pavel halakról meg sűgrókról meg hokisokról meg focistákról írt mesés novellákat, de főleg halakról. Valahogy úgy lehetett velük, mint én a lemezekkel. Nyúlhatott bárhova, ott egy hal lapult. Még a legvégén, a számvetés perceiben is csak azok a pontyméretű pisztrángok és titokzatos angolnák úsztak elő. Más kérdés, hogy az a vég nem az idejében jött el.

Az úgy volt, hogy 1964-ben Ota Pavel az innsbrucki téli olimpiáról tudósított. A cseh hokisok a harmadik helyen végeztek, és nagyon lehervadtak emiatt. Ota Pavel próbált egy kis lelket önteni beléjük, ám az egyikük kizavarta az öltözőből. „Húzz ki innen, te zsidó, a gázba!” És akkor megnyílt alatta a föld. Hirtelen ott termett az apja és a két bátyja, akiket elhurcoltak Mauthausenbe. Valamit tennie kellett, hogy megvédje őket. Hogy elmúljon az a rémisztő sötét. Valami irtózatossá vágyott. Nekivágott hát a magas hegyeknek, és meg sem állt a város fölötti parasztházakig. Egy istállóból kimenekítette a lovakat meg a teheneket, aztán felgyújtotta, hogy az égig érjen a lángja. Onnan vitte a rendőrség a bolondok házába. 1964 és 1973 között tizenhatszor kezeltek a depressziójával, míg negyvenhárom éves korában el nem vitte a szíve. Az utolsó könyve volt, amit kihalásztam. – *A halak jegyében.*

– De jó, hogy itt vagy! – mondtam neki. – Aztán a táskámba süllyesztettem.

3. Anyám összereszt az ijedtségtől, amikor benyitottam.

– Helló, anya! Hogy érzed magad?

– Azt nem tudod elképzelni, hogy mit érzek! – fakadt ki. – Annyira fáj a derekam, hogy alig tudok járni. Nem akarok panaszkodni, de nekem már semmi kedvem élni.

Kissé görnyedten tartotta magát, az tény, de azért simán kikelt az ágyból.

– Kaptál hajfestéket? – tette hozzá. – Rettenetes, ahogy már lenőtt.

– Odaraktam az asztalra. A kaját meg bepakolom a hűtőbe. Miért nem maradsz az ágyban? – próbálkoztam... Persze, hasztalan.

– Na, csak ülj le! – mondta. – Remélem, nem rohansz már megint...

– Hát... nincs sok időm. Űszom a melóban.
De addigra már belebújt a köntösébe.
– Tudod, hogy ma kinek a leveleit olvastam? – kezdte. – És szemlátomást teljesen fel-
dobódott tőle.
– Na, kiét, anya?
– Az én egyetlen szerelmemét.
Ettől kissé elbizonytalanodtam...
– Már bocsi, de kire gondoltál?
– Hogyhogy kire? Hát az apádra! Te nem tudod elképzelni, hogy mekkora szerelem volt.
Ezt tényleg nem tudtam. Pedig semmi baj a képzelőerőmmel. Csak másra emlékeztem.
Egy jó szava nem volt... De inkább hagytam. Úgyse hitte volna el.
– Klassz! – mondtam. – De most már mennem kell.
– Ne rohanj! Már olyan régóta meg akarom kérdezni. Van valakid?
– Van.
Mire kimondtam, már tudtam, hogy súlyos hibát követtem el.
– Ne mondd! – És azonnal felcsillant a szeme. Talán kiszedhet belőlem valamit – remél-
te –, amit szétcsócsálhat, aztán kiszínezve és eltorzítva továbbadhat a postásnak. De sze-
rencsére azonnal bekapcsolt a vészjelzőm. Az adja ki magát, akinek két anyja van!
– És szép? – kapott a bónusz hírre.
– Nem tudom.
– Szerelmes vagy bele?
– Nem tudom.
Persze, őt sem kellett féltetni. Simán váltott. Annyira azért nem izgatta...
– Azt tudod, hogy én kit szerettem a legjobban?
– Tudom – mondtam kedvetlenül. Hogyne tudtam volna. Naná. E nélkül nem lehet
megúszni. Mindig az a vége, hogy a halott csajomnál köt ki.
– Ha tudnád, hogy hányszor meglátogattam! Hozott egy üveg bort, és estig beszélgettünk.
– Anya, ez engem nem érdekel!
– Miért, talán nem szeretted?
– Tényleg mennem kell már. Lassan megfagyok itt.
Előbb a gyomrom kezdett remegni, aztán átterjedt a kezemre is.
– Veled nem lehet beszélgetni! Azt meséltem már, hogy milyen hideg volt, amikor meg-
születtél?
– Igen, anya. Úgy húszszor.
– Nem baj. Azért elmondom. – És már mondta is, mereven maga elé nézve, hogy még
véletlenül se lássa, milyen képet vágok hozzá. – Mínusz húsz fok volt. A kórház ablaká-
ban kint volt egy hőmérő, azon láttam. Kicsit féltem a szüléstől, úgyhogy megkérdeztem
az orvost, hogy ihatnék-e egy kis konyakot előtte. Hát persze – mondta –, igyon csak, ha
megnyugtatja. Na, erre az apáddal vettem egy üveg konyakot. Éppen éjszakás volt az
Emkében, és még aludt, amikor reggel valami szörnyű zúgásra ébredtem. Szétfagyott a cső
a fürdőszobában, és már térdig állt a víz, mert nem volt lefolyó. Legalább tíz vödörrel kel-
lett kivinnem a WC-be. Annyira felizgattam magam, hogy azt mondtam az anyámnak:
gyere, mama, most megisszuk azt a konyakot. És meg is ittuk gyorsan. De azért te másnap
megszülettél rendben. Csak az volt a baj, hogy olyan ronda voltál, hogy szólnom kellett az
ápolónőnek, hogy még véletlenül se mutasson meg az apádnak. Elöl egyáltalán nem volt
hajad, hátul viszont belelógott a réklidbe. A fejed meg olyan vörös volt, mint a paprika.
Ennyi volt csak, de úgy láttam, határozottan jól tett neki, hogy huszonegyedszer is el-
mondhatta.
– Na, gyere, hadd csókoljam meg azt a vörös képedet! – fejezte be.
– Anya, mit hozzak legközelebb? – kérdeztem erre.
– Mindenem van, csak egy kis édességre meg gyümölcsre vágyom. És hogy majd tovább
maradj. – Aztán új témába kezdett. – Ha meghalok, tudod, hogy hol találod meg az ira-
taimat? A zsebkendők alatt a szekrényben.
De akkor már a folyosón jártam.
– Azért egy kicsit félek ám a meghalástól! – kiabált utánam.

4. Úgy terveztem, hogy otthon majd egyből a halak közé vetem magam, de csak a tartalomjegyzékig jutottam. Amikor kilopták a pontyokat a Wehrmacht elől a tóból, az volt a kedvencem. Mégse mertem belekezdeni. – Mi lesz, ha ezzel a ráolvasással sem működik a projekt? – aggódtam. – Rádásul közben előúszott az első és utolsó horgászélményem. Úgy nyolcéves lehettem, amikor egy keszeg véletlenül a horgomra akadt. Nem is tudom, melyikünk lepődött meg jobban. Én mindenesetre azonnal rohantam vele haza. Mire az anyám azt mondta:

– Ezt a kis halacskát most hiába várja a családja...

Na, erre legöbült a szám és lázasan bögni kezdtem, majd rohantam a partra, hogy a keszegemet visszadobjam a Balatonba.

Hát ennyit az én horgászkalandomról.

Meg az anyámról meg rólam.

A túróba! Az nem kérdés, hogy kire ütöttem... – néztem szembe a tényekkel. – Hirtelen szűrni kezdett a szívem. – Még az is lehet, hogy majd nekem is folyton beszélgetnem kell! – hergeltem magam. – A látásom romlik. Már csak az hiányzik, hogy rám törjön a halálfélelem...

Innentől sansza nem volt az olvasásnak, annyira feldúltam magam. – Talán majd miután lehiggadtam... – bizakodtam, és a lemezes polchoz léptem. Az mindig segít.

Persze, Ota Pavelt sem akartam elhanyagolni, így valami átmeneti megoldást kerestem. Csak hát ugye nem ismertem a zenei ízlését. – Esetleg feltehetnék egy cseh bandát... – emeltem ki a Garázt, de aztán visszaraktam gyorsan. Egy ilyen kényszeres húzásnál azért több volt a pakliban. Felmerült az is, hogy a halála évében megjelent albumokból válaszok, de ugyancsak elvettem. Aztán hirtelen megvilágosodott... – Te jó ég! A halas lemezeim... – És máris ott fickándozott a Fishbone, a Country Joe and the Fish meg a Rupa and the April Fishes, majd mindezt betetőzve a *Shaved Fish* a Plastic Ono Bandtól. Amin a *Mother* van... Álmodni sem mertem volna pompásabb fogásról.

Már a *Cold Turkey*-től elszálltam. Nem tarthatott vissza sem múlt, sem jövő, sem szó, sem írás, sem isten, haza, család... Csak álltam az ablak előtt, és néztem, ahogy a felhők között eltűnök. Még az arcom is kipirult közben. Lennon épp ott tartott, hogy „bárcsak csecsemő lennék”, amikor az üvegben feltűnt, hogy elől milyen ritka, hátul pedig mennyire lenőtt a hajam. Még soha nem láttam ilyen fiatalnak magam.

Mint aki ma született. ■■■

■ **Marton László Távolodó** (1956, Budapest): író és újságíró, 1990-től 2006-ig a Magyar Narancs zenei szerkesztője, 2000-től a Sziget Fesztivál Világzenei Nagyszínpadának a művészeti vezetője, 2005-től 2009-ig a Művészetek Palotája világzenei tanácsadója. Legutóbbi kötete a Kalligramnál: *Bakelitszomj* (2013).

